

zeli). v Grčaricah (občina Dolenja vas).

Potem je imel „Schulverein“ v Kočevju lesno obrtno šolo in otroški vrtec, oboje je kupilo poverjenišvo za socialno skrbstvo ter ustanovilo zavod za zane-marjeno mladino. Za šoli v Šiški in Rodin-nah nad Črnomljem ni bilo zanimanja pri šolskih občinah, zato sta se prodali potom prostovoljne dražbe najvišjima po-pudnikoma. Rodinsko šolo je kupil iz Amerike se vrnivši domačin R. Rožič, ki je preuredil šolo za moderno gostilno. Nemška šola na Jesenicah je bila last »Schulkuratoria« v Ljubljani, a po razpu-stu društva je podedovala šolo Kranjska hranilnica, ki daje poslopje občini v na-jem za šolo. V Ljubljani je bila šulferajnska šola v poslopju realke.

Kakor s šulferajnskim poslopji se je zgodilo tudi s premoženjem društva „Südmark“, ozir. s krajevnimi društvi pod katerih firmo se je skrivalo to nevar-no društvo. Znani „Südmarkhof“ v Št. Ilju, glavno trdnjavo obmejnih renegatov, je kupila ondota občina. Poslopje otroškega vrtca in nemškega telovadnega društva v Studencih pri Mariboru ondota Sokol za telovadnico in slovenski otroški vrtec, poslopje otroškega vrtca v Ma-renberku novoustanovljeno slov. društvo „Otroški vrtec“.

Tako so dobile slovenske občine vsaj delno zadoščenje za vse gmotne in moralne krivice tekmo zadnjih desetletij. Po „Jugoslaviji“.

Slovenska Šolska Matica.

I. Dve knjiži za 1920 sta že dotiskani (Fink, Ukoslovie slov. jezika in Pivko-Schaup, Telovadba). Letopis za 1920 poj-de v tisk sedaj obsega bo poleg teme-lite ocene življenja in delovanja pokoi-nega ravnatelja H. Schreinerja ter krašjih člankov o pedagoških pisateljih I. Ma-cheriu in I. Krulcu podrobni učni načrt za telovadbo nižje stopnje in poročilo od-bora SSM. Imenik članov se natisne na posebni polj.

II. Dodatno objavljamo poročilo o izrednem običnem zboru SSM. dne 27. avgusta 1920 v Mariboru. Naista-rejši odbornik, gosp. nadučitelj Jakob Dimnik se je spominjal preminulih iz-gub SSM. v preteklem letu. Lansko pom-lad smo položili v prezgodnji grob vest-nega prevelikega računov SSM, licej-skega ravnatelja in marilivega pedagoškega pisatelja Ivana Macherja. Dne 19. decembra 1919 je umrl v Ljubljani dolgoletni duševni voditelj slovanske pe-dagogike, pedagog, pisatelj, filolog in kritik, podpredsednik SSM, Viktor Bežek. — Dne 14. aprila 1920 je umrl v 71. letu starosti naš neumorno delavni predsednik velezaslužni pedagoški pisatelj, ustanov-nik SSM, Henrik Schreiner. — Dne 27. aprila 1920 je preminul pedagoški pi-satelj, odbornik SSM, Ivan Krulec. Vsem tem možem, ki jih ne moremo po-polnoma nadomestiti, gre naš hvaležen spomin.

Novim predsednikom je izvolil občni zbor profesorja dr. Ljudevita Pivka. V od-bor sta vstopila dosedanja namestnika prof. Marija Štupca in ravnatelj učit. An-ton Dokler, oba v Ljubljani. Kot namest-niki so bili izvoljeni: vseučiliški profesor dr. Karel Ozvald, višji šolski nadzornik Engelbert Gangl in okrajni šolski nadzor-nik Pavel Flerč, kot pregledovalec raču-nov na mestni učitelj Vendelin Sadar.

Izmed želi in nasvetov, ki so jih iz-rekli člani na običnem zboru, omenjamo sledeče:

1. Letopis 1920 naj objavi oceno delo-vanja ravnatelja H. Schreinerja s sliko.
2. Sliko ravnatelja Bežeka. Obširnega životopisa ravnatelja Bežeka. Letopis ne objavi, nač na se posveti niemu cela šte-vilka »Ponotnika«.
3. Odbor naj si pridobi stalne poro-čevalce:
 - a) o jugoslovanski pedagoški litera-turi;
 - b) o slovenski mladinski literaturi;
 - c) o ljudskih knjižah, ki se smeto da-ti mladini v roke.
4. Med izdajami pedagoških klasikov je pričetki s Komenskimi.
5. Odbor je pooblaščen povzpeti čla-narino na 20 K. eventualno še višje, ako se tekom leta zopet izdatno podraži tisk. (Se je povzela zaradi dražjeja tiska na letnih 8 dinarjev. Ured.).

III. Na odborovi seji, ki se je vršila isti dan na običnem zboru, je bil iz-voljen za podpredsednika SSM, nadzornik Ljudevit Černei, Sklepi:

1. Honorar pisateljem se zviša na 250 kron od nole.
2. Naprositi je dr. Ivana Laha, da spi-še zgodovino pedagogike kot zaključek

Bežkovih pedagoških knjiž. ki bo porabna tudi kot pomožna knjižna na učiteljskih.

3. Izdelati je podrobne učne načrte za telovadbo in jih objaviti v Letopisu.

4. Za leto 1920. izda SSM. knjižice: 1. Fink. Posebno ukoslovie slovenskega jezika v osnovni šoli (5 pol); 2. dr. Pivko-Schaup, Telovadba I. (6 pol) z uvedom o zgodovini sestavu, metodiki telovadbe in z navodili glede osvoboditve od telovad-be; obsega naj vsaj proste in redovne vaje. 3. Letopis in 4. posebno polo z ime-nikom članov. Na sodelovanje v Letopisu je povabiti več priznanih pedagoških strokovnjakov in pisateljev.

Dr. Maks Kovačič, tajnik.

IV. Odbor SSM. javlja, da je ob po-gledu v proračun tiskovnih stroškov za 16 tiskovnih pol bilo treba določiti čla-narino na 8 dinarjev za 1920. Vsled ogromne dražnje tiska se mora zvišati tudi ustanovna na 200 dinarjev. Dosedan-ji ustanovniki morajo plačevati še letno doplačilo v znesku 5 dinarjev, kaiti inake bi nosila SSM. zanje prevelike žrtve. Di-jaška naročnina znaša 5 dinarjev.

Učiteljski konvikt.

(Sklepi učit. društva kranjskega okraja.)

Bilo je pred 26 leti. Učiteljstvo je ži-velo in umiralo, prosilo in zahtevalo — toda zaman, ni ga bilo prijatelja, ki bi mu odrezal boljši kosček kruha. Uvideli so tedaj naši tovariši, da jim je pomoči iskati le v sebi samim, pa bodisi na kakršni-koli način. Iz te žalostne dobe so vznikla naša gospodarska podjetja, ki med nje prištevamo tudi Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta. „Namen“ društva že četrto stoletja želi v § 2. in kliče, naj že vendar zgradimo v Ljubljani poslopje pod zgornjim naslovom, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in si-rote a) v moralnem in b) v gmotnem oziru. V zavodu bi bili otroci preskrbljeni kakor na očetovem domu in tu bi se pa-zilo, da bi otroci v kakršnikoli obliki v npravnosti ne grešili in se pripravljali za prihodnje življenje.

Dobro. Papir je tu, a beseda noče in noče postati meso. Starši begajo za sta-novanji, učiteljski pripravniki iščejo za-vetja v Marjanišču, na zborovanjih nam milestno ponujajo letne prispevke, ko pa potrkas, utrjeni Ahasver, proseč zavetja, pa ni, in ni. Hodi dalje, išči!

Malo upanja je bilo, ko je konvikt prešel v nove roke, ko se je v „principu“ sprejel naš predlog po Dijaškem domu, ko so nam obljubili zavetje na Ljubljan-skem gradu. Toda žal, mašili so nam le usta! Danes smo tam, kjer smo bili, v Ljubljani se šopiri Studentenheim, mini-ster prosvete na deli visoke podpore za učiteljske penzionate! Sam kapital še dolgo ne bo ustregel našim zahtevam, zato bi bilo potrebno, da zasnujemo, po čemer nas kliče živa potreba. Nič ni na svetu nemogočega, upam, da vsaj to vprašanje ne bo v izjemo. Treba samo prave volje.

Pravila sama so že zdavnaj zasta-rela, treba, da jih preosnujemo. Glavnemu odboru predlagamo sledeče spremembe:

1. Društvo naj se včlani UJU, pover-jeništvo Ljubljana, uprava ostani samo-stojna kakor doslej.
2. „Slovensko učiteljsko društvo“ se zamenja z UJU, poverjenišvo Ljubljana.
3. Člani konvikta morejo biti samo učitelji; podporni in častni člani niso na mestu.
4. Pokrovitelji smejo biti samo učit-elji, oziroma naša društva, ako vplačajo najmanj 1000 K. Vse dosedanje pokrovit-eljnine naj se razvetjavijo ali vsaj dopol-nijo do nove pristojbine.
5. Ustanovniki smejo biti le oni iz učiteljskega stanu, ki plačujejo letno po 100 K.
6. Društvenina naj se zviša na 1 K mesečno.
7. Funkcionarji smejo biti tudi izven Ljubljane stanujoči odborniki.
8. Društvena zborovanja naj se vrše v zvezi z delegacijskimi skupščinami.
9. O preprih razvoja Učiteljsko raz-sodišče.
10. Ob razpustu pripade premoženje UJU, poverjenišvo Ljubljana.

Josip Lapajne.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje v četrtek, dne 18. novembra t. l. v šoli v Brežicah. Pričetek ob 10. uri. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala. Na dnevnem redu so važne točke, zato pričakujemo polnoštevilne udeležbe. — Odbor.

+ Slovenjebistiško učiteljsko društvo zbo-ruje v četrtek dne 18. novembra t. l. ob 10. uri v dekliški šoli v Slov. Bistrici. Vzpored: Zapis-

nik o zadnjem zborovanju — dopisi — reševanje društvenih zadev — poročilo delegata tovariša Fr. Brizga o delegacijskem zborovanju Zaveze v Mariboru; predavanje: Učna snov sedanjega zemljepisnega pouka za višjo stopnjo, govori to-variš Fr. Karbaš; slučajnosti. — Pred zborova-njem petje. Pesmarice I. in II. Posebna vabila na šolska vodstva se ne razpošljejo. Polnoštevil-ne udeležbe se nadeja odbor.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo je zborova-lo v soboto, 23. oktobra 1920. 1. Tovariš predse-dnik Fr. Skulj otvori zborovanje, častita Andreju Rapetu kot novoimenovanemu nadzorniku za ljubljansko okolico ter pozdravi iz ruskega ujet-nišva vrnivšega se tovariša Emila Adamiča, ki pada v 1 uro trajajočem govoru sliko šolsko-po-litičnih razmer v turkестanski sovjetski republi-ki zlasti v Tascentu, kjer je poročevalec prebil dolgo dobo neprostovoljnega ujetništva. Da si je delovanje neomejene diktature nahujskanega pro-letarijata ustvarilo katastrofalne gospodarske in politične posledice v Rusiji, je vendar upanje, da si opomore zopet šolstvo, ki je ob času revolu-cije največ trpelo. Tov. Adamič je obljubil napi-sati zanimiv referat za »Tovariša«.

2. Blagajnik Repovš opozarja, da je treba po-ravnati članarino 1. novembra, ko dobi učit. novo doklado. Sklene se zvišanje članarine za 10 K, da je mogoče kriti članstvo pri društvu javnih nameščenecv.

3. Tov. tajnik priporoča podpreti rezervni sklad UJU. Brez organizacije ni doklad, ne našega ugleda, zato naj ne bode v društvu člana, ki ne bi prispeval svojega obolusa na žrtvenik učiteljske organizacije.

4. Živimo zadnjih 14 dni pod vtisom plebi-scita na Koroškem. Dolžnost organizacije je, da pregleda vrste učiteljstva; ako vlada še kje oni duh avstrijskega patrijotizma, ki je zmagal na Koroškem. Vodstvo narodnih šol mora biti izro-čeno jugoslovansko mislečim voditeljem, da se preprija našo mladino z ono idejo, ki ustvarja ve-like narodnostne države brez manjšin. Ako je v tem kaj nedostatkov pri našem šolstvu, jih je treba odpraviti, ker slovenizirano voditeljstvo nosi v svojem srcu vedno nemško dušo. Poverje-nišvo UJU se vsled tega naprosi, da stori kora-ke, kjer je potrebna remediura.

Zborovanje, na katerem je bilo navzočih 70 članov, je trajalo 2 uri.

A.

+ Zborovanje učit. društva za laški okraj. Pretečeno sredo je zborovalo »Učiteljsko društvo za laški okraj« v šoli na Zidanem mostu. Predsednik pozdravlja zavedno učiteljstvo, ki se je odzvalo svojih stanovskih dolžnostih v tako častnem številu. Posebej še pozdravlja cenj. go-ste, ki so posetili današnje zborovanje. Učiteljsko društvo pristopi kot član »Učit. zdraviljskem domu v Slatini«, ter »Tvornici učil v Ljubljani«. Tov. V. Jurko je podal kratko sliko o dejanskem položaju Koroške med plebiscitom, ter omenil italijansko - nemški teror na naše ljudi. Glede vzor, pravil učit. društev, se pošljejo tozadevna izvajanja tov. Bučarja v to določenemu odseku v Ljubljano. Prihodnje zborovanje se objavi pra-vočasno v »Učit. Tovarišu«.

+ Novomeško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo dne 14. oktobra 1920 v ljudski šoli v Novem mestu. Udeležba je bila dobra; vendar bi pričakovali toliko stanovske zavednosti, da bi se po dolgih mesecih odzvali povabilu in se udeležili zborovanja vse tovarišice in tovariši. Tovariš predsednik otvori zborovanje, pozdra-vi vse navzoče, posebno pa je še pozdravil na novo došle tovariše in tovarišice. — Nato je predaval vladni svetnik Seidi o Wilsonovi črti. Dokazal je najprvo v geološkem oziru, da tvori mejo med Italijo in Jugoslavijo naravna meja med Beneško ravnino in med Alpami oziroma Krasom. Na zato prirejenem zemljevidu nam je natančno razložil razliko med sestavinami, ki so v Alpah odnosno na Krasu in Beneški ravnini. Tudi v političnem oziru ne dosežemo mnogo z Wilsonovo črto in moramo vedno stremiti za tem, da dosežemo omejenjo naravno mejo. Pri-morje je jugoslovansko in ostane jugoslovansko. Opozoril je navzoče z navdušenimi beseda-mi na Jugoslovansko Matico, katere član mora biti gotovo vsak zaveden Jugoslovan. — Po nad-uro trajajočem predavanju je žel. g. svetnik toplo zahvalo navzočih; na kar se mu je tudi predsednik prav pristrčno zahvalil.

Pri slučajnostih pa se je obravnavalo sle-deče:

1. Nova pravila za okrajno učiteljsko društvo sestavi do prihodnjega izrednega občnega zbora tovariš Kosec iz Trebnjega. Njemu naj vsi člani sporoče eventualne želje in nasvet o pre-membli pravil.

2. Zneski določeni v § 18. š. l. u. r. za učila i knjižnice naj se naredbenim putem vsaj pode-setorijo.

3. UJU. — poverjenišvo Ljubljana naj po-skrbi, da se učiteljstvu nakaže prosto stanova-nje in drva, oziroma naj se izplača primerna odškodnina v denarju. Učiteljstva onkraj Kupe in onkraj Sotle dobiva vse to, samo učiteljstvo v Sloveniji naj bo prikrajšano! Ne vrši le istih dolžnosti? Višji šolski svet v Ljubljani pa mora izdati nove tozadevne dekrete.

4. Dalje naj poverjenišvo energično zahte-va, da se tudi učiteljstvu izplača 25% doklade, ki so jih prejemale drugi državni uradniki v ča-su od 1. junija do 30. septembra 1920. Ne odne-

hati in popustiti! Učiteljstvo ne trpi več, da bi se pometal z njim!

5. Višji šolski svet se naprosi, da izda odlok, da se vrši klasifikacija otrok polletno.

6. Dalje je bil sprejet predlog, da se mora vsak član društva pravočasno opravičiti, če ne pride na zborovanje, sicer se ga bo kaznovalo z denarno globbo.

Namesto prihodnjega zborovanja bo izredni občni zbor v Novem mestu 7. grudnia 1920, na kar že danes opozarjamo.

Ko je tovariš predsednik še opozoril na »Učiteljsko samopomoč« ter na »Tvornico učil«, je zaključil zborovanje.

+ Učiteljsko društvo za marenberški okraj zboruje v četrtek dne 18. novembra s pričetkom ob 9. uri predpoldne v Vuze-nici v novi šoli. Dnevni red: 1. Poročilo predsednika. 2. Dopisi. 3. Zborovanje »Zaveze« v Mariboru (poroč. tov. Golob). 4. O telovadbi. (Poroč. tov. Porekar). 5. Slučajnosti. Pridite vsi! — Mirko Lešnik, t. č. predsednik.

Iz Jugoslavije.

— Učitelji - poslanci. Člen 15. novega volil-nega reda, ki omejuje učiteljstvu in državnemu uradništvu pasivno volilno pravico, nam je v veliko škodo in bomo to uvideli šele pri razpra-vah v konstituenti. V dosedanjem narodnem predstavništvu smo imeli nekaj učiteljev - po-slancev, vendar je bil stik, med njimi in našimi organizacijami precehal. Ravno sedaj, ko pride v razpravo končna ureditev naših plač in popolno izjednačenje z državnim uradništvom, ko pride v razpravo šolski zakon, bi rabili čimveč učitel-jev - poslancev v parlamentu, ki bi bili odločni zagovorniki naših težej v zbornici. Toda žal, se je le malo strank spomnilo učiteljstva in kolikor imamo dosedaj informacij, je le malo učiteljev kandidiralo. Iz Srbije poročajo, da kandidira Ju-goslovanska demokratska stranka učitelja Vido-sava Števanovića; v Sloveniji pa kandidira ista stranka tri kandidate iz učiteljskih vrst, in sicer nadučitelj Antona Gnusa, nadučitelja J. Sabatija in šolskega ravnatelja Karel Kvedra. Z obžalova-njem pa moramo konstatirati, da se druge stran-ke niso spomnile na učiteljstvo; v kolikor nam je znano in se da kontrolirati iz kandidatskih list. V našo stanovsko korist bi bilo, če bi bili vsi iz-voljeni. Kakor videti, bo zastopstvo našega sta-nu zelo pičlo v parlamentu in bomo odvisni od drugih poslancev - neučiteljev, da bodo zago-varjali naše interese! V našo stanovsko in šol-sko korist je, da pridejo v konstituantu samo taki poslanci, ki so odločni zagovorniki naših zahtev in od katerih imamo zanesljivo prepričanje, da bodo glasovali in se za naše gmotne in pravne interese in poddržavljenje šolstva. Kolike važno-si so našim stanovskim zahtevam naklonjeni poslanci v zbornici, se zavedamo, če se spomni-mo na bol, ki nas je navdajala, ko sta dva učit-elja - poslancu glasovala v kranjski deželni zbornici, pod pritiskom sozastopnikov SLS, proti regulaciji učiteljskih plač. Ta sramota še ni po-zabljena! Strnjeni se moramo torej zavzeti za to, da bodo prišli v konstituantu poslanci, ki so učiteljskim zahtevam prijazni, ne pa oni, ki nas hočejo zopet razdeliti in napraviti odvisne od dežel in nam s tem zopet poslabšati naš gmotni la pravni položaj, ter osliniti šolstvo.

— Narodna Prosveta prosi, da ji poročajo tovariši vseh pokrajin brzojavno o kandidatih-učiteljih za bodočo konstituantu, ki so jih posta-vile razne stranke na svoje liste. Ugotoviti hoče, koliko učiteljev kandidira pri sedanjih volitvah in katere stranke so postavile tudi učitelje kot kandidate.

— Clara pacta... Ne bomo debatirali o oklicu. Ki je bil brez podoisa izdan po vseh slovenskih listih na učiteljstvo iz za-sedenega ozemlja. da naj se vrne. »ker narod kliče!«, ker bomo o oklicu še ob priliki izpregovorili. Zbrali na bomo imena vseh doktorjev od pisarne za zasedeno ozemlje. urada za zaščito dece pri deželni vladi; in od vseh bivših advokatov in poli-tikov v Primorju, ki se sedaj nahajajo v Mariboru in drugje po Sloveniji. da izda-mo na nie enak klic: »ker narod kliče svoje voditelje nazaj!«. Predpogoji za vr-nitev učiteljstva so. da vlada izposluje prevzetje in nastavljanje tega učiteljstva v zasedenem ozemlju (posameznike osebno pošiljati v zasedeno ozemlje je brezzvelo delo, ker vsi slučajni dosedaj govore, da nihče ni bil sprejet); rešiti le vprašanje, kdo bo povrnil notne stroške, štetja služ-benih let itd. itd. Vsaj toliko bi morala vlada prei napraviti in pripraviti, kolikor je izdelala in uredila tozadevno vraščanje glede Koroške. To naj premislijo izdajatelji onega oklica predno izdaio nezrel in brezploden oklic, ki samo razburja jav-nost in učiteljstvo in kar je glavno, da meče luč nerodofubla na učiteljski stan in ga s tem žali in blati.

— Koroško učiteljstvo naj se ne pusti begati medsebojno v vprašanju namešče-nia in premeščanja v Jugoslavijo ter naj se vselej prej raje obrne za polasnijo na višji šolski svet. predno izreče svojo sod-bo. Pojasnila bo dal lahko zastopnik učit-elistva pri višiemu šolskemu svetu. V